

popoldne. Recimo, da se vse to godi lani, torej taksi, fino, takole, denar pa not v Sübo. Taksist vso pot do Szentendreja preklinja Žide. Raje vam dam tisočaka, samo nehajte. Užali se, a ga vzame. Čifut. Si misli taksist. Tudi ta je ušivi čifut, ti imajo toliko denarja. Je karirast? Spomnimo se, kako je takole vprašati: Je karirast? Ne bodite jezni zaradi iskrenosti, ampak tako po telefonu bi vas vprašal, ali se že oglašate. Noro!

K.-ju je za konec tedna vendarle ostalo štirideset tisoč.

Na plažo se ni hotel vrniti.

Potem smer Blatno jezero.

Zgodi se Tvoja volja.

Literatura postaja sicer čedalje bolj nepomembna in zanimiva stvar, kot če bi se neprenehoma ožala tista že tako strahovito ozka steza, po kateri je sploh komaj še mogoče iti.

Avtorjevo ime pa je vsaka beseda, ki jo je kadar koli napisal.

Malo se odpočijem.

V reviji Ženski list piše tudi to, da bo, glede na to, da ne bom mogel sprejeti izzive tako kot moji mladi kolegi, v meni pognala zavist.

In iz tega položaja je izhod zelo težak.

Prevedla Gabriella Gaál

GÁBOR NÉMETH

Rojen leta 1956 v Budimpešti. Končal pedagoško fakulteto, potem šolo za novinarje. Od leta 1980 urednik in sodelavec različnih literarnih revij, na primer revije Magyar Napló (Madžarski dnevnik) v prvi polovici devetdesetih let. Od leta 1994 zaposlen v literarnem uredništvu radia, trenutno je tudi vodja kulturne rubrike političnega in kulturnega tednika Magyar Narancs (Madžarska pomaranča). Piše prozo, drame, eseje in filmske scenarije. Številni njegovi prispevki so izšli v reviji Magyar Lettre Internationale, v revijah in antologijah doma in po svetu.

GÁBOR NÉMETH

Subotičanka

Bil je majhen kamen, štrlel je iz zidu.

Majhen kamen rožnate barve, kot ves stari del mesta. Rožnate barve je v mojem spominu. Moral si stopiti nanj, niti ne stopiti nanj, na njem je bilo treba ostati. To je bila virtus. Tega smo se skrivaj naučili od drugih turistov. Zid, iz katerega je štrlel, je bil del cerkve. Šel si v stari del mesta, skozi nekakšen portal, na desni je bila restavracija, na peno capuccina so iz cimeta potrosili ime. Ime restavracije, ki se ga ne spomnim. Veter ga je odpihnil. Moral si stopiti nanj tako z obrazom proti steni, kot na nekakšni pravzaprav smešni, a vendarle dokaj rigorozni usmrtilvi. In nisem vedel za nagrado. Kaj dobi tisti, ki mu uspe ostati na njem.

Rad bi vam pač povedal.

Toda to je mogoče samo od zelo daleč. Iz nekega drugega življenja. Štirje smo bili v tem drugem življenju, eden izmed nas še sedi tukaj, v tej dvorani, ki je v sedanjiku pisanja ni moč odkriti in kjer smo v sedanjiku branja. *<tako vse mine>* Vsaj po človeškem štetju.

Jaz, Garaczi in dve ženski. Ena je moja žena, druga bo Garaczijeva.

Bila je.

Bili sta.

Torej smo še precej mladi, če gledamo od tod. V nekem nič hudega slutečem mestu smo srečno nesrečni. Majhna dogajanja. Garaczi ubije škorpijona. Škorpijona, na dubrovniškem itisonu. Pozneje se fotografira na nekem balkonu. Ne škorpijon. Balkon gleda na zaliv. Naš je. Ob večerih sedimo na balkonu, tako, za nazaj, bi pil beli rum, toda takrat se tega nisem spomnil. V pristanišču so igrali vaterpolo. Jug Dubrovnik? Jug je madžarsko dél.

Garaczi nosi na sliki nekakšna odbojna sončna očala, za njegovim hrbtom se vidi stari Dubrovnik. Jugoslavija. V JUGI JE ODBITO DOBRO, JEBIGA. V sedemdesetih je vsakdo tako pravil. LAHKO PRINESEŠ CEZARJA PA KURBINSKO

DOBRE PLOŠČE, ČISTI ZAHOD, RAZUMEŠ. VELIKO BOLJE ŽIVIJO, PRIMA. Zakaj se nikoli ne govori o jugodekletih? Niso dovolj dobra, ali so preveč dobra? Sandić, Bonačić, Belamaric, Rudić, Antunović. Kako naj veš, kdo je Hrvat? Sicer pa TAM ŽIVIJO TUDI MADŽARI, RAZUMEŠ. ÚJVIDÉK POMENI NOVI SAD. VEŠ, RADIO NOVI SAD, PA VSE DRUGO. ODBITO DOBRI KOMADI. PA PORNIČI SO NA JUGOTELEVIZIJI, NEKI PAJDAŠ JIH JE VIDEL.

Subotica – Szabadka. Pomeni malo svoboden, če prav razujem.

Zmaj krene z desnega ramena po starajoči se koži. Horthy na tisti sliki ravno udarja forhand. Na žlindrastem igrišču. Ves tatú se mu vidi. Konjeniški mornar. Prizadevni učenec Jamesa Joycea. V vsem Trianonu mi je bilo najbolj žal za Reko. András Dékány. Jadran. Ahoj. Jokkó in njeni bratje. Pa da bi se Kosztolányijevi živalsko napili in zjutraj na expres, smer Opatija. Potni list ni bil potreben. Brez morja duša zgrije. Hočem madžarsko morsko obalo. Smučati dopoldne brez potnega lista in žreti škampe v pristanišču pred sončnim zahodom. Tako imenovane nevarne misli.

Sicer pa se je Garaczi bal morskih psov. Blazno vroče je bilo, šli smo v vodo, naenkrat je začel strašansko hitro plavati nazaj, da bi potem lahko malo trepetal na obali. To lahko napišem, ker je to tudi sam napisal. Spodaj v oljnati modrini je bil velik kamen, imel ga je za morskega psa. Takrat se je govorilo o tem, ali morski psi so. Madžari grejo v Jugo in ugibajo. SI NOR? POLDRUGI METER? TO JE MORSKA MAČKA. DA SE NE BI USRAL. JUGOMORSKI PES. DA SE NE BI SMEJAL. Potem pa, v Istri pred hotelom, OB ZORI, VISI, MERI ŠTIRI METRE, POJEDEL JE TRI ZAHODNE NEMCE. V ŽELODCU IMA ZLAT ROLEX, PA KREDITNE KARTICE, RAZUMEŠ. SEVEDA SO ZJUTRAJ HOTELIRJI VSE ZANIKALI.

Ostal sem na Madžarskem, pa sem vedno hotel iti na jug. Celo Szeged je boljši kot Pešta, ker je bliže. OBSTAJA MALOOBMEJNA. JUGOSI PREPELJEJO SUPERRAJFL ZA ŠESTINPETDESET. PA VČASIH ROJRODŽERSA, ČE GA DOBIJO OD LAHOV. Morali bi iti dol.

Petnajst let je vozil avtobus iz Szegeda. Potovanje v polsnu, sledimo reki. Ovčja pečenka na nekem parkirišču. Čakal sem na prvo palmo. Kot prva straža palma, na nekem otoku, komaj si lahko verjel. V Dubrovniku so noreli oleandri. Sonce je pripekalo in morje je udarjalo ob skale. Majhne školjke so se prilepile na skale, majhne žiletke, tako so me porezale, da sem postal srečen. Srečen, za nekaj trenutkov. Sedel sem na obali, na skali in bil sem srečen.

Sicer pa Jugoslavija zame za vekomaj pomeni Skopje. Ko potegnejo truplo iz ruševin. Potegnejo ga ven, tako čudno prašnata je njegova koža. Rane že dolgo ne krvavijo in kot da je nekdo popudral njihove robove. Skrivaj sem pogledal pri poročilih. Tedaj moram že spati, a nekako bom pogledal. Nekaj minut po risanki. Ležim pri babici v Panonski ulici, Budimpešta, Újlipótváros. 1961? 1962? Luči so že ugasnili, toda v džuboksu je velik radio, neka luč zeleno utripa. Mačje oko. Recimo zimzelene melodije džeza. Gledati to utripanje in se bati smrti, dokler ne zaspim. Potres. Doslej tega niso povedali, nihče ni prišepnil

v moja otroška ušesa, da se hiša lahko kar na lepem sesuje in iz nje pridejo trupla. Trupla, kot v tistem drugem filmu, ki sem ga tiste čase gledal, tista pa so Nemci s prekucniki kotalili v blatne jarke. Žide ali koga že. Bal sem se, da sem Žid in da bodo tudi mene tam zagrebli. Ali pa Jugoslovan, potem pa se bo hiša porušila name, cela Panonska ulica. Strah je enako Jugoslavija. Vedno uporabim Skopje, da odmislim kaj nesrečnega. Če se lahko poruši enkrat, se očitno lahko poruši kadar koli.

Neko krilo, dolgo, zasukano krilo na telesu neke ženske, na nekem šolskem dvorišču, mrtve so položili zunaj, da bi si jih lahko ogledali. Gledam v Pešti, tristo kilometrov od trupla, v neki točilnici. Ljudje pijejo, včasih pogledajo gor, televizijo so namestili pod strop, na stojalo. Glas je utišán, toda sliko so za ves večer nastavili na grozoto. 1992? Ali to stalno predvajajo? Lajos Jánossy v točilnici vstane, zelo je pijan, delu narodovega telesa, ki sedi v gostilni, nameni dolg nagovor. PRIDITE Z MANO, jim pravi. In, IMEL SEM NEKO ŽENSKO, MIAZMA. Pozneje, med odhodom, mi alkoholiki čestitajo za prijatelja. VELIK UMETNIK, KAJNE, NEKAKŠEN IGRALEC. Videli so ga že na televiziji. DO KDAJ SE BOMO PO TVOJEM VRNILI, vprašam velikega umetnika prejšnji teden, oziroma dve leti pozneje. Smeje se, pravi, KAJ PA JAZ VEM, TAM GRE VSAK DAN DVESTO TISOČ LJUDI NA ULICO.

Nekdo, ki je pred kratkim prišel iz Beograda, včeraj zvečer pripoveduje, da je hotel kupiti neko srbsko vino, pa mu ga niso dali, ker ni prinesel steklenice za zamenjavo. Dober filozofski problemček. Prve steklenice vina ne moreš kupiti, razen če ti kdo odstopi svojo prazno steklenico, resda pa se mora potem za večno odvaditi pitja. Na ugibanja, ali streljajo na demonstrante, pravi, da TEGA NE UPAJO NAREDITI. Neki študent na televiziji na vprašanje, DO KDAJ BODO ZMOGLI, odvrne, DA DAN DLJE KOT MILOŠEVIĆ.

Ati Balázs ima neko značko. Prihaja naproti po hodniku, na Radiu, do peta v črnem, na zavihku sakoja ima značko Sarajeva. Vedno jo pogledam. Tako da tega ne bi opazil. Pet olimpijskih krogov iz bodeče žice.

Avtobus se je ustavil tudi v Subotici.

Madžari prihajajo, avtobus se ustavi, lahko gremo lulat. Nisem šel. Sedel sem, gledal sem skozi umazano okno. Kot da bi bil neki secesijski hotel. Prihajajo Madžari iz Madžarske, skozi okno opazujejo Subotico. Tudi tam zunaj so Madžari, na drugi strani okna. Nič hudega sluteč se sprehajajo, pred več kot desetimi leti. Gledam jih, nič hudega sluteči Madžar nič hudega sluteče Madžare.

ČISTI BALKAN, NE? vprašam Attilo na sestanku literarnega uredništva Madžarskega radia, ko komentira neko veliko neumnost. Vrne mi nasmeh. Njegov obraz je zelo mil. PAZITI BI MORALI NA BESEDE, pravi. Zlepa, prasketavo se odpre pod in začenjam padati, navzdol.

Za petintrideseti rojstni dan sem od Zekeja dobil majhno steklenico žganja. Morilski domači tropinovec, natočil pa ga je v steklenico Subotičanke. Pet let ga nisem spil. Štirinajstega decembra tisočdevetstošestindevetdesetega ležim v postelji v Csobánki. Svet so zapakirali v tono posranega vecepirja, vsaj mene

bi zelo težko prepričali o nasprotnem. Prihaja Szilvi, s steklenico v roki, in pravi, ZAKAJ GA NE SPIJEŠ, TU JE NAPISANO, DA TI JO JE ZATO DAL. Pogledam papir. DRAGI GÁBOR! V TEJ STEKLENICI JE BILA NEKA PENE-TRIRANA JUŽNOSLOVANSKA PIJAČA. POLOVICO SEM SPIL JAZ, POLOVICO CSÁTH, DRAGI DEBATER. ZDAJ BOŠ V NJEJ NAŠEL NEKAJ SIJAJ-NEGA TROPINOVCA, SPIJ GA, PROSIM, IN BOG TE NAJ ŽIVI DOTLEJ, DOKLER TE BO VOLJA, GYULA, V BUDIMPEŠTI, ZVEČER 23. NOVEMBRA 1991. Gyula Zeke je to napisal na listek, zavezan na stekleničin vrat, tisočde-vetstoenaidevetdesetega.

Star sem štirideset let. Odmašim jo. Kaj ukazuješ, dragi gospodar, vpraša smrdljivec. Da vzameš mojo depresijo. Uslužen je, odnaša depresijo, namesto nje prinaša migreno. Rad bi bruhal, ker mi je nekdo v glavo slučajno zapičil kvačko. Kvačko mi je zapičil pod obrvi, ven je pa seveda ni več mogel potegniti.

Včeraj sem videl beograjsko demonstracijsko piščal. Grobo obdelana kovina, v njej ropota suha češnjeva koščica. Dolar je stala tistega, ki jo je kazal. Revolucionarni suvenir.

Sedim na obali na skali, brada mi blede, iz noge mi curlja kri. Gledam Jadran. Prej so nekega Nemca odpeljali na obvezo. Madžar sem, mene ni treba obvezati. Drobne, globoke zareze na mojem kolenu. Sežem tja. Polížem prst, slan je kot morje. Srečen sem.

Kamna pa se ni mogoče oprijeti. Skočil sem tudi jaz, kot drugi, poskušal sem se prilepiti k zidu. Razprostrl sem roki na obe strani, kujavi Kristus, z obrazom proti cerkvi. Toda takoj sem se začel majati.

Prevedla Gabriella Gaál